

تورک پوردی

تورک ادبیاتی مرکزی لیبیتی لطفندره نشر اولونور

نومبرو : ۱۴

اول بشتنجی سنه

جلد ۳

تشرین قانی ۱۹۲۵

بوتون توركلارده يوكسك برتورك ديلنك وجوده كلمى ممكنى در؟

شيمدى بۇ توركلار بوكون توركلك وظيفهسى نه طرزده دوشونورز .
بوكون نه ياقى ايسته يورز . نزم مقصديز تورك برلكيدر . فقط شيمدى ايسته ديكمز
بوتون تورك قبيله لرينه شامل برمدنيت ، عمومى رحرت ميدانه كتيرمكدر . بوتك
ايچون يكانه واسطه ديلمزى براشدر برمكدر .

داها دوشروسى بوتون قبيله لك آزچوق مكش كورنلرى طرفدن آكلاشيلير
درجه يه كلش بر يوكسك تورك دىلى علمى ، ادبى لسانى ميدانه كتيرمكدر . فرانسر
لسانك ؛ شمال ، جنوب ، برىتان شيوه لرينك آيرلدينى حالده عمومى برفرانسز
لسانى ميدانه كتيردىكى كې ، آلمانلر پلات دوويچ ، باويرا ، روسيا ، صاقسونيا
شيوه لرينه رغماً Hoch Deutsch هوغ دوويچ ميدانه كتيردكلرى ، عربلر عربجه نك
برقاج شيويه انقسامنى نظراعتبار آلمانن ادبى برعرب لسانى وجوده كتيردكلرى
كې ، بزده قبيله لر مياننده كې لهجه وشيوه فرقه اهميت ويرمەدن بر يوكسك تورك
دىلى ميدانه كتيرمەليدر . باشقه ماتلر شيوه فرقه اهميت ويرمەدن يوكسك بر ادبى
دىل ميدانه كتيرمە بيلمە لرندە كې عامللر يى تدقيق ايدە جك اولورسەق كوزيمزە اك
اول چاريان نقطه علمى ، ادبى مركزز اوله جقدر . فرانسلر لك ادبى لسانى ميدانه
كتيرمە لرى خصوصندە پارسك علم وادبياتك مركزز اولماسندە ، پارسك اوراق قبيله
مركزلرندن داها قوتلى اوله رق بوتون ادبى ، علمى قوتلرى كندى اطرافه جلب
ايدە بيلمە سندە سوربون دارالفنوى بو يوك بررول اوينا مشدر . آلمان يادەده وضعيت عييدر .
يروسيانك علم عرفان ، ادبياتى بوتون اوراق قبيله حركتلرينه غلبه چالمشدر . بوتون

قييلهرك اديبلريني ، محررلريني ، شاعرلريني برلنه جلب ايدرجه سنه قومعقاطيبه يه مالك اولمشدر . بو علمي مركزلرك عيني زمانده سياسي اولماسي وبوملتلرك داخلي و خارجي سياستلريني عصرلردن بري ملتلري اطرافنده جولان ايتمه سي دولايييله سياسي قوتله علمي ادبي قوتلرك ال برلكيله ملي غايه لرينه خدمت ايتمه لري بونتيجه يي چوق تسهيل ايتمشدر . بزمده حر كتمز بويولده اولماليدر واوله جقدر . بزمده علمي ، ادبي مركزيمز بوتون قيه لرك بويوك علمي وادبي قوتلريني جلب ايدمك چك قادار قوتلي اولماليدر . همده شو مركز اطرافنده بوتون قيه لرك علمي وادبي حر كته طويلا ماليدر .

بو خصوصده بزتوركلرك وضعيتمزي اعتراف ايتمه مز لازمكليك كه ايجه مشكلدر . چونكه اولاً تورك عالمي غايت بويوكدر . بونك ايچون بولوناچق مركز ايله اطراف مياننده جغرافي مسافه غايت اوزون اولديني ايچون برفكر ك ، برحر كتك مركزدن اطرافه انعكاسي ايچون اوزون مدت اوزون وقت لازمدر . ايكنجيسي ؛ مع التأسف مركزيمزك اطرافه كوندرديكي علمي ادبي شعاعلرك تورك ايللرينه انتشارينه قارشى دائماً خارجي مانع لر ظهور ايتمشدر و بو موانع مع التأسف دوام ايدمكچكدر :

استانبول ويا آنقره مركز اعتبار ايديله چك اولسه استانبولده آنقره ده تورك مليتي غلبه كته ين بوقعه نك ، برحر كتك تورك روحنى سوينديرن آغلانان ادبي بر ارك بر تيارونك قازانه ، سمرقنده ، تبريزه ، مزار شريفه ، آلمانا (يدي سو وودجلاق) آسترخانه ، باغجه سرايه واصل اولونجه يه قادار هفته لر ، ايلر كچه چكدر . بوندن بيشقه هر طرفده بوحر كت دوشمان ملتلك سانسورلرينه تابع طوتولا جقدر . ايشته بوسياسي مانع لر بزم تورك برلكمزه بويوك مشكلات چيقارمشدر و شمدي يه قدر بزم يوكك بر لسان وجوده كتيرمه مز خصوصنده رول اوينا مشلردر . بوندن دولايي دركه محاربه دن مقدم توركچيلر تورك مليتكه ترقى و تمايلى كورور كن ايكي تورك مديني ايكي تورك حرثي ميدانه كله چكدر . و تورك لسانى شمالي جنوبى اسملره ايكي يه آبريله جقدر . و ايكي مركز اطرافنده

قارداش فقط آیری حیاتی اولان ایکی تورک مدنی میدان کله جکوردی به دوشونوبورلردی
بو فکر او وقت خیال دکلدی .

بو حیاتمزدکی حقیقی احوال دن چیقاریلش بر حکمدی . دنیلیوردی که استانبول
جنوب تورکینک مرکزئی اولمشدر . بو مرکز اطرافنده بوتون آنادولی ، قریم
آذربایجان دوران ایدیور و ایده جک . روسیه ده ایدل ساحلنده یکی مرکز میدان
کلمشدر . بو مرکز چوق کنج وعینی زمانده چوق فعال اولان قازاندر ویکرمی بش
اوتوزسنه ظرفنده روسیه ده کی بوتون تورکلرک معنوی مرکز اولدی . بوتون فکر
حرکته ، بوتون علم حرکتی اولا قازانده میدان کلدیورده صوکر ا تورکستانه ، قازاقستانه
حتی جینی تورکستانه انتشار ایدیور . قازان ، بوتون شمالده کی تورک اولکله لرینه علمی
فنی ، ادبی کتابلر ویریور . قازان بوتون تورک قبیله لرینه مکتب اساسلری یاپیور ،
معلم کونده ریور . قازان بوتون تورک یوردلرینه بیکلرجه یوز بیکلرجه درس کتابلری
حاضر لیور . قزان ملی تیاترو یاپیور ، ملی موسیقی میدان کتیریور . بونلرک هبسی
بوتون قبیله لره تعمیم ایدیور . قزان لهجه سی چغتای شیوه لرینک اک اسکیمی واک
ایشله نمشی در . اوزبکلر ، نورکمنلر ، قازاقلر ، قیرغیزلر ایچون چوق مونسدر .
بونک ایچون بودورده روسیه تورکلری ماننده قازان مرکز لک یایاجق ، اوراده کی
قبیله لره دیل لرن دن طویلنما مشترک بر ادبی لسان میدان کله جک دنیلیوردی . بو
مرکز شهر واولک اولق اعتباریله بلکه ایلر ده تورکستانه کچه جک ، سمرقنده
تاشکندده برلشه جک فقط چغتای شیوه سی اساس اولارق محافظه ایده جک دنیلیوردی .
و بو دوشونجه چوق دوشرو کوریل یوردی . فقط جهان حربی و محاربه دن صوکره
کلن بولشه ویزم استیلای سی برم بوفکر لریمزه بویوک رضیه ووردی . اولاستانبول
شبهه سز جنوبی تورکلرک مرکز لکنی غائب ایتدی . و ایدیور . استانبول
مطبوعاتی ، استانبولده کی نشریات بوکون تورکیه نک بوتون علمی ، ادبی ،
سیاسی حرکتیه رهبر لک اتمسکدن چوق اوزاقدیر . سنه لر کچدکجه بو وضعیت
استانبولک ضررینه دکیشه جکدر . یقین بر استقبالده استانبول تورکیه نک
آنادولونک بر اسکله سی وضعیتنده قلا جقدر . آلمانیا به نسبتله هامبورغ ، فرانسه به

نسبتله مارسيليا نه ايسه استانبولده آبادولى به نسبتله اواولاجقدر . فقط علمى ادبى
سياسى مسئلهلرده فكرچى ، دوشونجهسى توركيه به وعموم تورك عالمه ويره ييلمك
قوتندن محزوم اوله جقدر . توركيه ده شيمدى يكي برمرکز ميدانه كلور . اومرکز
كوندن كونه بويويه جقدر . اومرکز توركيه نك تام قلىنده اولديغى ايچون اوراده كي
بوتون حرکات بوتون جريان طبيعتيله توركچى اوله جقدر . صوكر اجنوبى توركيه نك
بومرکزي باشقه تورك قيله لر به مسافه اعتباريله داها ياقين اولديغندن روحاً بو
مرکز شرقه دوعرو توجه ايد جقدر .

اوجنچى بروقه ، روسيه توركلرى مياننده شيمدى اسكى مرکز ييقيلىدى
قازانك ايدل ساحلك بوتون عالمى مرکزلى تارومار ايدلى ، ياغما ايدلى ،
مطبوعات قايدىلىدى ، تقسيم ايدلى . يكرمى شش اوتوز ميليون تورك بو علم مرکزنده كي
مكتبلر مطبعه لر مدرسلر ، بيكرجه كتاب نشر ايدن شركتلر بترلىدى . قازانك ،
توركستان ، قازاقستان ، چينى توركستانله تجارتى تماماً كسلىدى . اقتصاد قوتى
اچما ايدلى و بوتون مؤسسلر ولايت حدودلرى دائره سته منحصر قالىدى . اداره
خصوصى ديكر قيله لر دن تماماً تفريق ايدلى .

بوندن باشقه تورك ايلنك ديكر برينده ده برمرکز ميدانه كلىدى . كله سته ده
امكان بو قدر .

بونك ايچون روسيه ده ياشايان توركلر مرکزى كزدن محرومدرلر . وبو وضعيت
دوام ايتديكى مدنجه ايلروده برمرکز يايغق چوق مشكل اوله جقدر . بونك ايچون
تورك ملتلىرى نك ايكي مرکر اطرافنده طويلا نمارلى ايكي ادبى ديل ميدانه كتيرمه لرى
احتمالى چوق بعيد بلكه امكان خارجه جيقمشدر . بونك ايچون تورك ملتلىك منور
طبقه سى ديل مسئله سى مذاكره ايتديكى وقت اون بش سته اولكنه نسبتاً تماماً باشقه
روضعتنده در ، اوده شودر :

سياستاً واقتصاداً تورك ملتى ايكي مرکز يايغق قابليتى غائب ايتمشدر . بوقا ريده
ذكر ايتديكمز احوالك نتيجه سى اولارق برمرکز ميدانده قالمشدر . و بو بر
مرکز مستقل اولارق توركچى لك غايه سى دوام ايتديره بيلير ، برحاله ده در . بويلاه

ایمه ایکی مرکز یایمق و ایکی ادبی لسان میدانه کتیرمه دك ایکی مدنیت یایمق فکری بو کون مذاکره ایتمه نك لزومی و ارمیدر ؟ بوقدر . بونك ایچون تاریخك نزه و یردیکی بو وضعته ایستراسته من آنجق بر مرکز یایایله جکیز . یاخود هیچ بر مرکز میدانه کتیرمه دن استقبالییزی شمورلی بر یوله سوق ایدمه دن بشقه ملیتلر ایچندماریه جکیز ، تئل ایدیله جکیز ، بیته جکیز ، طیبی تورکچی جریانی بونی قبول ایدمه جك دکلدرد . بو فلاکتدن ملتی محافظه یه یایلیشاجقدر . بونك ایچون لزومی اولان برنجی مسئله کندیمرک غایه مزه دوغروشمورله حرکت ایچون تورکیه ده علمی ، مدنی ، ادبی بر تورک مرکزی میدانه کتیرمکدر . بو مرکز استانبولدن نه قادار اوزاق اولسه عثمانلیق جریانندن اوقادار مصون قالاچقدر . آنادولونك نه قادار شرقده اولورسه آذربایجان و نورکستانه ماسفه و روحاً یقینلاشه جقدر . بونك ایچون نورککلک علمی ، مدنی مرکزینک آنقریه ، سیواسه ، ارضرومه انتقال ایتمه سی خارجده قالان تورکلر ایچون مطلوبدر . استانبول دارالفنونك امامیه یه یاخود آنقریه کتیریلمه سی نورکچیلک جریانی ایچون فائده لیدر . فقط مع التأسف احوال مساعد اولمادینی ایچون ، تورکیه تماماً صلح دورینه کیرمیدیکی ایچون بومرکز دها یایلاماشدر . حق علمی مرکزك استانبولده می قالماسی یاخود آنادولی به می انتقال ایتمه سی خصوصنده تورکیه ده دها قطعی بر قرار یوقدر . فقط بو شمدی یایلامالیدر ، تأخیر ایدیلمه لیدر . بومرکز هانکی اساسلر اوزرنده تأسیس ایدیلمه لی اولماقاده می میدانه کتیرمه لیدر . بو آقاده می علمی اوله رق نورکچیلک اساسلری حقنده فنا اوشمالیدر . و بوتون فنی اصلاحاتی نورکچله شدرمه لیدر .

ثانیاً بوتون تورک قبیله لرینک دیل متخصصلرندن ، ادیبلرندن متشکل بر تورک دیلی انجمنی میدانه کتیرمه لیدر . بوانجمن دیلیمزك ضبطی ، ارتباطیله اوشمالیه لی و بوتون قبیله لرده مستعمل سوزلری ، کلمه لری طوبالایه رق مکمل برلفت کتابی حاضر لایمه لیدر .

اوینجی : بوساحده نشر یاتده بولنه جق بر هیئت تشکیل ایتملیدر . و بونك ده برنجی وظیفه سی بوتون قبیله لرده مشترک اولان افسانه لری ، حکایه لری ، ماساللری خلق شرقیلری صرف نورکچله اوله رق نشر ایتمکدر .

دردىجى : بوتون تورك قىيله لرېنك آكلايه بيله جكى برديلدە تورك تاريخى، تورك جوغرافىسى نشر ايتىلى، اورتا مکتبلر ايچون درس كتابلرى حاضر لامق وطبع ايتكدرد .

بشجى : توركلك اساسلىرى علمى وفنى برطرزده تحقيقات وتدقيقات يامقله اکتفا ايتمىزك (تورك يوردى كې) اهالى مياننده فکرى تعميم ايچون هفته لى باخود كونده لك برتورجكى غزته نشر ايتكدرد .

آلنجى : يكانه مستقل توركيه دولتى باشقه دولتلرده پاشايان توركلرك حايه - مليه لرېنك آلمالى، كرك جمعيت اقوامده وكرك آوروپا افكار عموميه سنده بوتورك قىيله لرېنك اقليت حقوقدن محروم ايدلمىسى ايچون تشبثاتده بولونمىلير. روسيه ده ايرانده، افغانستانده، چينده پاشايان قىيله لرېنك جبراً روسلاشديرلماسى، عجملاشديرلمىسى، چينيلشديرلمىسى جهته قارشى قىطى تدبيرلر آلماليدرد. شعورلى اوله رىق تورك منور طاقى لنديسنك استقبال مسئله سيله شو طرزده اوغراشه جق اولورسه قيصه برمدتده روحاً براولان تورك قىيله لرې دىل اتحاديله برلشه جكدرد. ومشترك تورك مدنيتى تورك حرثى غايت چابوق بارلايه جكدرد. وبونك نتيجه سى اولارق سىياسى اتحاد مزه زمين حاضر لانمش اولاجكدرد. بالعكس بوكون وظيفه اهميتنى ادارك ايدمىزسه ك وبويولده عملى حر كته باشلامازسه ق تورك قىيله لرېنك بويوك برقىسى ياقين برزمانده روسلاشاجق فارسلاشه جك چينيلششه جك، مليتتى غائب ايدمىزك وبونك نتيجه سى اولارق استقلال و مليتتى محافظه ايدمىز بيلن قسم ده كنديسنك قىلت اضافيسى غائب ايدمىزك جكدرد. بونك ايچون تورك ملتىك شعورلى تورجكى سنك وظيفه سى مركزى ميدانه كتيرمك، ايچون چالشمقرد. وتورك كنجلكىك وظيفه سى بالقىل اتحادى دوغورمق ايچون قىيله لر كشيوه لريله لهجه لريله مشغول اولمق ومختلف قىيله لر ك لهجه لرېنك اوكرنمكدرد، برلشديرمكدرد .